

KIRJOITUSSARJASSA ESITELLÄÄN TUTKIJOITA,
JOTKA OVAT VIIME VUOSIKYMMENINÄ OSALLISTUNEET
AIKUISKASVATUKSEN MÄÄRITTELYYN.

ROBIN USHER

aikuiskasvatuksen tulkkina ja teoreetikkona

“Increasingly we question where the dream of rational control and total knowledge has led. Increasingly, we come to question whether the goal of empowerment in its various forms has not led to its opposite. On the one hand, there is an increasing destruction of our world in the name of progress, and on the other, an increasing surveillance and regulation in the name of efficiency and accountability”.

(Robin Usher 1992, 211)

Britanniassa ja myöhemmin Australiassa vaikuttanut Robin Usher kuoli yllättäen viime heinäkuussa (1.7.2013), mikä on yksi syy tämän artikkelin kirjoittamiseen. Hän kuului niihin aikuiskasvatustutkimuksen ja myös laajemmin kasvatustieteiden alueella vaikuttaneisiin merkittäviin tutkijoihin, joiden puheenvuoroja olen lukenut aina suurella mielenkiinnolla. Hänelle on ollut ominaista tapa edetä omassa tutkijan työssään usein yhteiskirjoittaen. Kollektiivinen työskentelytapa on antanut tukevaa selkänöjää tarttua yhä uusiin teoreettisesti vaativiin ja kiinnostaviin keskusteluperinteisiin. Usher on tutkijatovereineen avannut kasvatustieteiden kentässä keskustelujia, jotka ovat liikkuneet reflektiivisen teoria-käytäntö-suhteen kysymyksistä post- ja jälkimodernin yhteiskunnan sekä poststrukturalisti-

sen teorian keskusteluihin. Tässä katsausartikkelissa käsittelem Usherin suhdetta erityisesti kulutuskulttuurin ja kulutusyhteiskunnan kritiikkiin. Tavoitteenani on välittää kiinnostavia ajattelun välineitä erityisesti niille, jotka toimivat vastakulttuurisella työotteella aikuiskasvatuksen erilaisilla kentillä ja vapaan sivistystyön tehtävissä.

Robin Usher on ollut yksi niistä tutkijoista, jotka ovat virittäneet lukijoissa kiinnostuksen myös aikuiskasvatuksen moneen suuntaan avautuvaan tutkimuskohteeseen. Hän näyttää poikkeuksellisella tavalla myös saavan kiinni aikuiskasvatuksen erityisluonteesta. Hän on pyrkinyt rakentamaan synteesiä, joka kytkee aikuiskasvatuksen teoriakeskustelua myös metodisesti ja metodologisesti kiinnostavaan ja ajankohtaiseen maastoon (esim. Usher & Ed-

wards 1998, Usher 1996, Edwards, Nicoll, Solomon & Usher 2004). Aikalaisanalyttisesti virittyneillä teksteillään Usher on tuottanut näin tuoretta näkemystä, joka auttaa hakemaan aikuiskasvatuksen uutta paikkaa ja tilausta tässä ajassa. Eräänlainen aikuiskasvatuksen ”päivittäminen” on erityisen tärkeää alalla, jonka erityisproblematiikkaa niin kovin harvat tutkijat nykyään vaivautuvat avaamaan. Pikemminkin näyttää siltä, että useimmat tutkimusalaan siivuavat ja sillä liikkuvat tutkijat väistävät työstään tehtäväänsä, joka liittyy aikuiskasvatuksen tutkimusalan kokonaiskertomuksen rakentamiseen tai perehtymiseen tutkimusalan kehittämisen kannalta keskeisiin paradigmaattisiin kysymyksiin. Tästä on väistämättömänä seurauksena aikuiskasvatuksen teoriakehityksen köyhtyminen ja kokonaisymmärryksen hajaantuminen pieniin kuppikuntiin, jotka eivät keskustelee keskenään (ks. esim. Filander 2005).

Kun Urpo Harva (1943, 10) aikoinaan perusteli vapaan kansansivistystyön edustajille oman teorian rakentamisen tarpeellisuutta, vertasi hän hyvää ja käyttökelpoista teoriaa kuin ”pimeikköä valaisevaan lampuun”. Lamppu tekee kulkijalle mahdolliseksi ohjata askelensa niin, ettei hänen ole tarvis neuvottomana pimeydessä haparoida. Harva myös totesi, että vapaa kansansivistystyö voi kehittyä vain sen mukaan, mitä sen harjoittajat siitä tietävät, miten he vapaan kansansivistystyön käsittävät ja millainen kuva heillä siitä on (mt, 11). Robin Usher on ollut tutkijatovereineen hyvin samantyyppisen ajattelun jäljillä sekä artikkelissaan *Locating Adult Education in the practical* (Usher 1989) että myös kirjassaan *Adult Education as Theory, Practice and Research. The Captive Triangle* (Usher & Bryant 1989). Usher ja Bryant korostavat, että aikuiskasvatuskäytäntöjä voi parantaa vain rakentamalla aikuiskasvatuksesta parempaa teoriaa.

Aikuiskasvatuksen kysymyksistä kiinnostuneiden tutkijoiden on siis huolellisesti eriteltävä ja purettava selkeämpään muotoon niitä teoreettisia kehyskertomuksia, jotka ohjaavat aikuiskasvatuksen käytäntöjen ymmärtämistä sekä yleisempää kulttuurista tietoa ja käsityksiä aikuiskasvatukseksi nimitettävistä

toimintakentistä. Tähän työlääseen tehtävään Usher on tarttunut itsenäisenä ajattelijana, eikä häneltä ole puuttunut teoreettisen kokonaisnäkemyksen mukanaan tuomaa ”kriittistä skeptisismää”, avointa mieltä eikä epävarmuuden sietokykyä. Tällaisella tutkijasenteella varustettuna väistämättä ajautuu erilaisten selkeitten ”totuuksien” ja kehittämismallien tutkimuskentillä eräänlaisen sokraattisen paarman asemaan. Oxfordissa peruskoulutuksensa saaneella Usherilla on ollut henkistä kapasiteettia toimia tutkija- ja kehittäjäurallaan juuri tämän tyyppisenä ”paarmana”, joka on tuskin saanut tästä tärkeästä työstään akateemisia tunnustuksia tai merkittäviä akateemisia asemia. Kriittisenä tutkijana häntä ei kuitenkaan voi sivuuttaa kasvatustieteissä, jonne hän on ensimmäisten joukossa kotouttanut muun muassa keskustelua jälkimodernista yhteiskunnasta (Usher & Edwards 1994, Usher, Bryant, Johnston 1997, Edwards & Usher 2008).

AIKUISKASVATUS YHTEISKUNNALLIS-POLIITTISEN PROSESSIN OSANA

Robin Usher on ottanut tehtäväkseen tunnistaa aikuiskasvatusta erityisenä praktisena tutkimusalueena. Näin hän on pyrkinyt lisäämään edellytyksiä rakentaa ja tukea kriittisen ja reflektiivisen aikuiskasvatustoiminnan ja käytännön kehittämisen edellytyksiä. Usher ymmärsi myös tutkijan työn käytäntönä, jonka sisällä tutkija teksteillään on osa sitä yhteiskunnallis-poliittista prosessia, joka on myös kaiken aikuiskasvatustoiminnan ydin. Robin Usher kytkeytyy elämäntyöllään kriittiseen aikuiskasvatustutkimukseen (esim. Bright 1985, Welton 1987), joka kritisoi individualistisen ja humanistisen oppimisen psykologian kolonialisoimaa anglo-amerikkalaista tutkimusta. Hän kritisoi tutkimusotetta, joka marsitti esiin erilaisia abstrakteja ”tosiasioita” aikuisten itseohjautuvasta ja ongelmakeskeisestä oppimisesta. Usher korosti tarvetta rakentaa uudenlaista elävää suhdetta tutkimuksen ja käytännön välille. Tämä päämäärä on mitä ilmeisimmin toiminut yhtenä kantavana periaatteena hänen tutkijan urallaan.

Usher korostaa tutkijatovereidensa kanssa, että aikuiskasvatustutkimuksen edustajien tehtävänä on

käsitteellistä systemaattisesti aikuiskasvatusta yhteiskunnallisena ja käytännöllisenä toimintakenttänä ja yhteiskunnallis-poliittisena prosessina. Yhtenä keskeisenä kritiikin kohteena on ollut amerikkalaisen andragogiikan itsestään selvä oletus autonomista, rationaalista, itseohjautuvista ja kriittisistä aikuisopiskelijoista. Vahvan, itseohjautuvan ja itse-riittoisen yksilön ideologiaa edustavasta aikuisuudesta on tullut uusliberalististen arvojen ohjaamassa maailmassa myös osa hallinnan ideologiaa, jota Suomessa on oivaltavasti analysoinut esimerkiksi Katri Komulainen Yrittäjämänä (*Enterprising self*) -tutkimushankkeessaan (esim. Komulainen 2004). Usher toi aikuiskasvatuskusteluun Foucaultin hallinnan teorian vaikutteet jo 1980-luvulla todetessaan aikuiskasvatuksen nykymuodossaan edustavan hallinnan ideologiaa, joka instrumentaalisesti marssittaa esiin aikuisoppimiseen liittyviä ”tosiasioita” ja kehittämismalleja, joiden avulla tuetaan kritiikittä käytännön managerialistisia suosituksia.

KOKEMUS AIKUISKASVATUKSEN YDINKÄSITTEENÄ

Artikkelissaan *Experience in Adult Education: a post-modern critique* (1992) Usher tuo esille tärkeimmät teesinsä aikuiskasvatuksesta. Hän korostaa kokemuksen (*experience*) käsitteen keskeistä merkitystä aikuiskasvatuksessa. Tällä toteamuksella Usher kytkeytyy toisaalta amerikkalaiseen pragmatismiin (John Dewey) ja toisaalta Eduard Lindemannin (1926) ajatuksiin elämänkokemuksesta aikuisen tärkeimpänä oppikirjana. Tällaisia teoreettisia kytkentöjä Usher ei kuitenkaan itse tuotannossaan tee. Hän toteaa, että aikuiskasvatus on aina edustanut kritiikkiä, jota suunnataan elitististä tiedonvälitystä, perinteistä koulutusjärjestelmää ja kasvatus toimintaa kohtaan. Robin Usherin mukaan aikuiskasvatuksen on katsottu olevan perusluonteeltaan, perinteiltään sekä historialtaan jopa siinä määrin kriittistä ja kyselevää, että sille on tyypillistä myös eräänlainen oman erilaisuutensa juhliminen suhteessa muihin kasvatustieteiden heimoihin (ks. Usher 1992, 212, tästä myös Filander & Ryynänen, painossa)

Usher korostaa aikuisväestön kypsän kokemuksen ja oppijakeskeisten käytäntöjen ja lähestymistapojen kehittämisen tärkeyttä. Tämä on perusteltua yhteiskunnassa, jossa aikuisopiskelijoilla on kulttuurissa tunnustettu ontologinen ja eettinen aikuisuuden mukanaan tuoma status ja oletettu autonomia tiedontuotannossa ja tiedonhankinnassa. Täten aikuiskasvatus on myös osa yhteiskunnallisen ja kulttuurisen tasa-arvon ja valistuksen projektia, joka korostaa kaikkien kansalaisten kykyä, oikeutta ja velvollisuutta itsensä sivistämiseen ja kouluttamiseen.

Aikuiskasvatus kiinnittyy valistuksen vahvan yksilön ideaan ja humanistiseen diskurssiin. Usherin mukaan humanistisen psykologian ohjaama diskurssi ei kuitenkaan tavoita yksilön kokemuksen sosiaalista ja kulttuurista määräytyneisyyttä. Sitä ei tee myöskään kriittinen pedagogiikka, jolle on ominaista usein autonomisen toimijuuden kadottaminen. Kriittinen pedagogiikka kadottaa autonomisen toimijuuden tehdessään yksilöistä sosiaalisen ja kulttuurisen kehyksen tuotteita ja uhreja joiden ”väärä tietoisuus” johtaa yksilöiden riistoon. Usher katsoo kriittisen pedagogiikan jäävän eräänlaiseksi humanistisen psykologian peiliksi ja vastakuvaksi. Kumpikaan teoriasuuntaus ei tavoita prosessissa olevaa subjektiviteettia ja toimijuutta, jota Usherin tarjoama postmoderni perspektiivi toimijuuteen pyrkii lähestymään. Postmodernin perspektiivin mukaisesti yksilön ja toimijan kokemus on ymmärrettävä sekä suljettuna että avoimena ja aina suhteessa kokemuksen sosiaalisuuteen ja historiallisuuteen. Kokemus voidaan ymmärtää hyvin erilaisilla tavoilla, mikä luo reflektiiviselle toimijuudelle tilaa ja samalla myös mahdollistaa erilaiset kokemuksen tulkinnat.

Toisaalta Usher arvostelee myös kriittisesti aikuisopiskelijoiden elämänkokemuksen käyttöä brittiyliopistoissa perusteluna opintojen supistamiselle. Aikuisopiskelijoiden elämänkokemuksen korostaminen näkyi jo 1980-luvulla ja 1980–90-lukujen taitteessa opintosuunnitelmien kehittämismuutoksina, joka johti yliopistoissa aikuisopiskelijoiden ”aiemmin opitun tunnustamiseen ja tunnustamiseen”. Usher kritisoi pyrkimystä ymmärtää elämänkokemus

erillisenä ”oppimistuloksena” tai ”kompetenssina”, jonka arvo tunnustetaan kuin palapelin pala aikuisten pyrkiessä korkeakoulutukseen. Hänen mukaansa tällainen kokemuksen historiaton esineellistäminen ja eristäminen johtaa kuolleeseen, kapeaan ja merkityksettömään kaupankäyntiin koulutuksen markkinoilla.

AIKUISKASVATUS KULUTTAMISEN JA KULUTUSKULTTUURIN VASTAVOIMANA

Terävästä kritiikistään huolimatta Usher korostaa, että aikuiskasvatuksella on edelleen tärkeä tehtävä yhteiskunnassa. Vaikka aikuiskasvatus on itse osa sosialisaatiota ja kulttuurityötä, se ei muun koulutuksen tapaan ole yhtä tiukasti valvottua ja sidottua vallitsevan koulutuksen ja yhteiskunnan legitimaatiokoodeihin. Aikuiskasvatuksesta voi taten Usherin mukaan muodostua myös tila vastarinnalle ja ”manööverille”, joissa vallitsevia vahvoja diskursseja voidaan haastaa. Myös vaihtoehtoisia diskursseja voidaan rakentaa ja testata ja totalisoivia selityksiä problematisoida. (ks. Usher 1992, 212–213)

Usherin mukaan aikuiskasvatus tutkimusalan edustaa myös peruslähtökohdiltaan postmodernia perspektiiviä, joka kokemuksellisuuden ja kokemuksellisen oppimisen korostamisellaan kyseenalaistaa tiedontuotantoon liittyvää turhaa mystiikkaa. Aikuiskasvatus tarjoaa toiminnan tiloja, joissa voidaan edistää myös vallitsevan kulutusyhteiskunnan kritiikkiä. Myös suomalaisen aikuiskasvatustutkimuksen ja toiminnan sivistysperinteestä voidaan löytää edelleen kulutuskriittisiä näkökulmia ja viitteitä, vaikka viime vuosikymmenien arvoilmasto näyttää kääntyneen lähinnä managerialistista instrumentalismia tukevaan suuntaan (ks. esim. Filander 2012).

Artikkeli *Consuming Learning* (2010a) saa tässä esittelystä toimia tuoreimpana esimerkkinä Robin Usherin kriittisestä ja laaja-alaisesta tutkijanotteesta, jolla hän on tarttunut ajankohtaisiin ja uusiin sosiokulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeisiin haasteisiin ja keskusteluihin. Myös tässä artikkelissa Usher välttää helppoja ja yksinkertaisia dualistisia ajattelumalleja. Naiivin ja suoraviivaisen kulutuskritiikin si-

jaan Usher lähtee jäsentämään kulutuksen syvällisiä merkityksiä ja vaikutuksia ihmisten elämäntyyliihin ja itsemäärittelyihin. Hän nimeää nykykulttuurin eräänlaiseksi ”pikakulttuuriksi” (*fast culture*), joka kulutuksen kautta tarjoaa yksilöille nopean tien vaihtaa ja ostaa identiteettejä ja elämäntyyliä ja olemisen tapoja (*being*). Kulutuskulttuurissa joksikin tuleminen (*becoming*) muodostuu tärkeämmäksi kuin jonakin oleminen (*being*). Samalla kulutuksen hypertodellisuuden moottori ei koskaan hyydy eikä tyydyty, vaan jatkuva kuluttaminen perustuu loputtomaan haluamiseen ja tehtyjen tarpeiden tyydyttymisen tilapäisyyteen.

Jatkuvasta subjektiviteetin rakentamisesta tulee tehtävä ja yksikön kehoon ja ruumiillisuuteen kiinnittyvä performanssi, joka on ikuisesti prosessissa. Kulutuksen tiloissa yksilöllä on mahdollisuus uusiin kokemuksiin, mielikuviin ja unelmiin, jotka muodin ja ”maun” hienostuneisuuden myötä vaikuttavat myös yhteiskunnassa sosiaaliseen järjestykseen. Jokapäiväiseen arkeen luodaan uudenlaisia järjestyksiä ja merkitysrakenteita, joihin samaistuvat myös ne alistetut ja köyhyyden merkitsemät yksilöt ja ryhmät, joilla ei ole resursseja jatkuvaan kuluttamiseen. Näin syntyy myös uudella tavalla kipeitä syrjäytymisen ja marginalisoitumisen käytäntöjä, jotka epätasa-arvoistavat aikuisväestöä yhä syvällisemmällä tavalla.

Samalla esimerkiksi vapaalle sivistystyölle asetettu uusia haasteita vaikuttaa eri tavoin siihen, millaisia asioita yksilöt ja ryhmät arjessaan ja elämässään arvostavat ja pitävät tärkeinä. Usher herättelee myös (aikuiskasvatuksen tutkijoita analysoimaan uudella terävyydellä kuluttajakulttuurin turhuuden arvoja, ”pikakulttuurin” elämäntyyliä ja identiteettejä. Jatkuva kuluttaminen ja identiteetin muokkaus liittyvät myös elinikäiseen oppimiseen, jonka sivistyksellinen perspektiivi on katoamassa. Kriittisen perspektiivin rakentaminen ”oppimisen kuluttamiseen” on vaikeaa, koska kuluttaja-kulttuuriin liittyy aina myös mielihyvää ja luovuutta – jopa siinä määrin, että usein kulutuksen vastustamisesta ja vastarinnasta voi muodostua yksi kulutuskulttuurin itseilmaisun ja kuluttamisen muoto ja käytäntö. Mitähän mahtaisivat eri-

KULUTUSKULTTUURISSA JOKSIKIN TULEMINEN (BECOMING) MUODOSTUU TÄRKEÄMMÄKSI KUIN JONAKIN OLEMINEN (BEING).

laiset ekologiset ja vastakulttuuriset liikkeet tuumia tästä Usherin kritiikistä, joka tuo elävästi mieleen vaihtoehtoimisten ulkoisen habituksen ja elämäntyylin hienostuneen kuluttamisen kenttänä.

OPPIMISEN MARKKINAT JA KULUTTAMINEN

Totuuden etsinnän ja sivistyksen kannalta kuluttajakulttuurin voittokulkua on vaikea vastustaa. Usher pitääkin kuluttajakulttuurin voittokulkua huonona uutisena kasvatuksen ja sivistyksen kannalta. Kulutuskulttuurissa jäsentyneet tietoperustat ja ”tosiasiat” katoavat kokonaan. Asiantuntijoista ja opetuksen ammattilaisista muokataan kulutuskulttuuriteollisuuden toimijoita, jotka tyydyttävät koulutuksen hypermarketeissa kuluttajiksi muuttuneiden opiskelijoiden räätälöityjä tarpeita. Oppimisesta tulee kuluttamista ja kuluttamisesta tulee oppimista. Kuluttajaopiskelijat samaistuvat ”maksavan” asiakkaan eetokseen. Tässä prosessissa tarkastelun keskiöön siirtyvät kuluttajaopiskelijat tarpeineen, kun taas tiedon tuottajat ja kasvattajat siirtyvät palvelutiskin taakse eräänlaisen tiedon ja oppimistuotteiden myyjän asemaan. Näin oppiminen hajautuu moniin totuuksiin eikä kukaan oikein pysty muodostamaan kokonaiskuvaa siitä, mitä on meneillään. Oppiminen muuttuu rihmastomaiseksi ja eri suuntiin leviäväksi tiedonhaluksi, joka avulla metsätetään suuria oivalluksia, uusia tietoperustoja ja monenlaisia totuuksia oppimisen markkinoilta.

Myös elinikäisen oppiminen tutkimusalue on hyvä esimerkki tämän tyyppisestä rihmastomaisuudesta, joka edellyttää alan tutkijoilta kokonaan uudenlaista herkkyyttä (ks. Usher 2010b, 78). Oppimistoiminnan markkinat kilpailevat ja osittain myös

sulautuvat ja samaistuvat vapaa-ajan ja viihteen markkinoihin. Myös Suomessa on tunnistettavissa opiskelun viihteellistyminen ja viihtymisen tärkeyden painottaminen. Oppimistoiminta kuluttamisena on luomassa uusia valinnan mahdollisuuksia ja näin uuden oppimisesta tulee ikään kuin osa elämäntyyliä, joka stimuloi erilaisia unelmia, haluja ja fantasioita.

Oppimisen markkinoilla tiedosta tehdään tavara ja tuote, jonka käyttöarvo ja hyödyllisyys tulee pystyä suoraan osoittamaan esimerkiksi työelämävalmiuksina. Näitä kuluttaja-asenteen hedelmiä niitetään tällä hetkellä myös suomalaisissa yliopistoissa ja koulutusjärjestelmässä, jossa koulutuksen ja opiskelun suora käyttökelpoisuus työelämävalmiuksina ja taitoina on asetettu opintohallinnollisella ohjauksella ja käskytyksellä myös yliopistojen tiedontuotannon uudeksi ihanteeksi. Esimerkiksi suomalaisissa yliopistoissa opiskelijat ovat koulutuksen kuluttajamielipiteillään jatkossa vaikuttamassa suoraan myös yliopistoyksiköiden toimintaresurssien määrään. Kuluttaja on aina oikeassa ja opetus- ja kulttuuriministeriön managerit ja hallintovirkamiehet näyttävät vakaasti uskovan koulutusmarkkinoiden siunauksellisuuteen ja hyvää laatua tuottaviin vaikutuksiin.

Oppiminen ei välttämättä enää pidä sisällään sivistyksen ja kasvatuksen ihanteita ja ideaaleja, vaan opiskelu muuntuu ennemminkin ”*just-in time*” tai ”*just-when-needed*” -tyylisten yksilötarpeiden mukaiseksi räätälöinniksi. Kun kasvatusta ja sivistystä aiemmin liittyivät totuuden etsintään tai sen edistämiseen, ollaan nykyisen kulutuskulttuurin oppimisprosesseissa vastakkain kaikenlaisten totuuksien epäilyn kanssa. Robin Usher näyttää tässä tilanteessa asettavan toivonsa niihin oppimisen rihmastoisiin, sosiaalisen median verkostoihin sekä erilaisiin marginalisoituneisiin vaihtoehtotiloihin, joissa mahdollisesti voisi edelleen syntyä todellista vastarintaa tälle kaikkiin huokosiin tunkeutuvalla kulutuskulttuurilla.

ROBIN USHER ITSESTÄÄNSELVYYKSIEN KYSEENALAJANA

Robin Usher on tutkijan elämäntyöllään auttanut aikuiskasvatuksen tutkijoita ja kehittäjiä kyseenalais-

tamaan monia itsestään selviä totuuksia, joita nykyhteiskunnassa ja aikuiskasvatuksen tutkimusalueella on toistettu humanistisen psykologian innoittamana itseohjautuvasta oppimisesta. Toisaalta Usher on myös kyseenalaistanut teksteissään kriittisen pedagogiikan ja radikaalien aikuiskasvattajien dogmatismia ja deterministisiä edistys- ja kehitysnäkemyksiä. Robin Usherin teksteistä voi tunnistaa omaperäisen ja itsenäisen ajattelijan otteen, kun hän etenee yksinkertaisista ja dualistisista kehitys-, edistys- ja emansiipaatiokertomuksista kohti uudenlaisia kertomuksia aikuiskasvattajien roolista.

Usher toteaa tutkijatovereittensa kanssa myös sen, että postmodernissa ajassa tarvitaan sellaisia aikuiskasvatuksen ammattilaisia, jotka ovat enemmän kommentaattoreita kuin erilaisten päätösten oikeuttajia, enemmän tulkitsijoita kuin valistuneita pedagogeja ja enemmän kulttuuriryöntekijöitä kuin valistuksen läheytssaarnaajia (Edwards & Usher 1996; 1997). Robin Usher on toiminut juuri tällaisena jälkimodernin yhteiskunnan kommentaattorina, kulttuuriryöntekijänä ja tulkkina, joka esittää terävää ja älykästä kritiikkiä. Esitetty kritiikki kirpaisee ehkä niiden aikuiskasvattajien hipiää, jotka ovat tottuneet ajattelemaan, että aikuiskasvatus on aina hyvän puolella ja yhteiskunnallinen kehitys johtaa aina parempaan tulevaisuuteen.

Itse uskon terveen ”skeptisismiin” tuottavan viisasta toimijuutta, joka pakottaa meidät ajattelemaan itse omilla aivoillamme. Skeptisismi luo edellytyksiä jatkuvan epävarmuuden keskellä kehkeytyvälle sivistyneelle aikuisuudelle. Sen edustajat eivät nosta enemmistön populismin paineesta ”omia aivojaan narikkaan” (Saarikoski 2014), vaan velvoittavat it-

seen selvittämään omien väitteidensä perustelut. Ehkä siinä on tärkein opetus, jonka Robin Usher elämäntyöllään aikuiskasvatuksen ammattilaisille voi antaa. Itse luotan myös siihen, että vapaa sivistystyö, ja toivottavasti myös yliopistot, voivat edelleen omalla arvokkaalla työllään tukea niitä kulttuurisia vastavoimia, jotka auttavat aikuisväestöä ymmärtämään kulutuskulttuurin tyhjyyden ja vapaan sivistystyön elämää rikastavan voiman.

Karin Filander

*Dosentti, yliopistotutkija
Tampereen yliopisto*

ROBIN USHER

Robin Usher toimi tutkijana ja opettajana Southamptonin yliopistossa Britanniassa ja siirtyi sieltä professoriksi Melbourneen Australiaan RMIT (The Royal Melbourne Institute of Technology) -yliopistoon. Siellä Usherin työ liittyi enemmän yliopiston tutkimuspolitiikan kehittämiseen ja korkeakoulututkimukseen (*higher education, research policy and strategy*) kuin aikuiskasvatuksen teoriaan ja sen tutkimukseen. Kuollessaan hän oli yhdessä läheisen tutkijatoverinsa ja ystävänsä professori Richard Edwardsin kanssa juuri kirjoittamassa uutta artikkelia, jonka Edwards kertoi viimeistelevänsä julkaistavaksi kesällä 2014.

- Bright B.P. (toim.) (1985). Epistemological Vandalism: Psychology in the Study of Adult Education teoksessa Bright, P. B. (toim.) *Theory and Practice in the Study of Adult Education. The Epistemological Debate*, 34–64.
- Edwards, R. & Usher, R. (1996). What stories do I tell now? New times and new narratives for the adult educator. *International Journal of Lifelong Education* 15(3), 216–229.
- Edwards, R. & Usher, R. (1997). University adult education in the postmodern moment: Trends and challenges in adult education. *Adult Education Quarterly* 47(3/4), 153–168.
- Edwards, R., Nicoll, K., Solomon, N. & Usher, R. (2004). *Rhetoric and Educational Discourse. Persuasive Texts?* London: RoutledgeFalmer.
- Edwards, R. & Usher, R. (2008). *Globalisation and Pedagogy: Space, Place and Identity*. (2nd edition). London: Routledge.
- Filander, K. (2005). Tutkimuksen muuttuvat tähtäyspisteet teoksessa Heikkinen, A. (toim.) *Aikuiskasvatuksen tutkimuspolut*, 207–225. Helsinki: KVS.
- Filander, K. (2012). Discursive turns from 'Bildung' to managerialism. Memory-work of the Finnish adult education generations. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, RELA, 3(2), 135–153. Löytyy myös vapaasti saatavana <http://www.rela.ep.liu.se/issues/10.3384r/ela.2000-7426.201232/rela0073/rela0073.pdf>
- Filander, K. & Ryyänen, S. (painossa) Marginaalin vetovoima ja lumous – aikuiskasvatus ja sosiaalipedagogiikka valtavirtojen haastajina? teoksessa Brunila, K. & Isopahkala-Bouret, U. (toim.) *Marginaalin voima! Aikuiskasvatuksen 51. vuosikirja*. Helsinki: KVS.
- Harva, U. (1943). Vapaa kansansivistystyö. *Yhteiskunnallisen korkeakoulun julkaisuja II*. Helsinki: Oy Suomen Kirja.
- Komulainen, K. (2004). Suomalainen – löydä sisäinen yrittäjyytesi! Kansa, kansalaisuus ja erot yrittäjäkasvatuksen oppikirjoissa. *Kasvatus* 35(5), 541–555.
- Lindeman, E.C. (1926). *The Meaning of Adult Education*. New York: New Republic, Inc.
- Saarikoski, S. (2014). *Kaikki mielipiteet eivät ole yhtä arvokkaita*. Kolumni HS/A5, 9.1.2014.
- Usher, R. (1989). Locating Adult Education in the practical. teoksessa Bright, P. B. (Ed.) *Theory and Practice in the Study of Adult Education. The Epistemological Debate*, 65–93.
- Usher R. & Bryant, I. (1989). *Adult Education as Theory, Practice and Research. The Captive Triangle*. Radical Forum on Adult Education Series. London & New York: Routledge.
- Usher, R. (1992). Experience in Adult Education: a post-modern critique. *Journal of Philosophy of Education* 26(2), 201–214.
- Usher, R. & Edwards, R. (1994). *Postmodernism and Education: Different Voices, Different Worlds*. London: Routledge.
- Usher, R. (1996). A critique of the neglected epistemological assumptions of educational research. In Scott, D. & R. Usher (toim.) *Understanding Educational Research*, 9–32. London: Routledge.
- Usher, R., Bryant I., Johnston, J. (1997). *Adult education and the postmodern challenge*. London: Routledge.
- Usher, R. & Edwards, R. (1998) Confessing all? A 'postmodern guide' to the guidance and counselling of adult learners teoksessa Edwards, R., Harrison, R. and Tait, A. (1998) (toim.) *Telling Tales. Perspectives on guidance and counselling in learning*, 211–222. London: The Open University. Routledge.
- Usher, R. (2010a). Consuming Learning teoksessa Sandin, J. A. & McLaren, P. (toim.) *Critical Pedagogies of Consumption. Living and Learning in the Shadow of the "Shopocalypse"*, 36–46. London: Routledge.
- Usher, R. (2010b). Riding the lines of flight. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 1(1–2), 67–78.
- Welton, M.R. (1987) Vivisectioning the nightingale: Reflections on adult education as an object of study teoksessa *Studies in the Education of Adults* 19(1), 46–68.